

เรื่องซอง หนู ที่คนปราบต้องรู้

ปภัตสร ผลโพธิ์

กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค

ถ้ามีการจัด 10 อันดับของสัตว์ที่สร้างความรำคาญให้กับมนุษย์แล้วละก็ หนู คงเป็นสัตว์ที่ติดอันดับหนึ่งในนั้นแน่ ๆ เพราะอุปนิสัยของหนู เมื่อถูกรวม ๆ แล้ว ล้วนมีแต่การทำลายทั้งสิ้น เริ่มตั้งแต่การกัดแทะกินพืชผลในไร่นา ไปจนถึงเป็นต้นเหตุของการปนเปื้อนเชื้อโรคในที่เก็บรักษาพืชผล เป็นพาหะนำโรคทั้งสู่คน และสัตว์ เช่น โรคไข้ฉี่หนู หรือเลปโตสไปโรซิส โรคไข้หนูกัด กาฬโรค และโรคที่เกี่ยวกับทางเดินอาหาร พยาธิตัวตืด พยาธิใบไม้ปอด เป็นต้น อีกทั้งภายในบ้านเรือนหนูก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจรได้ โดยเกิดจากการกัดแทะสายไฟ และอุปกรณ์ไฟฟ้า รวมทั้งการขุดรูอาศัยภายใต้อาคาร หรือในท่อระบายน้ำเสีย ทำให้พื้นอาคารทรุดเกิดการอุดตันในท่อระบายน้ำ

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่เพียงแต่ทำลายเท่านั้น การกระทำของหนูยังผลาญเงินในกระเป๋าเราอีกด้วย ด้วยความที่หนูเป็นสัตว์ที่นำกำจัดออกไปให้พ้น จึงทำให้มีผลิตภัณฑ์กำจัดหนูออกมามากมายหลากหลายประเภท ซึ่งสารเคมีที่ผสมอยู่ในผลิตภัณฑ์กำจัดหนูเป็นสารเคมีที่อันตราย การใช้ในแต่ละครั้งจึงต้องระมัดระวังเพราะถ้าไม่ระวังตัวเราอาจจะถูกกำจัดแทนหนูก็ได้

ประเภทของสารเคมีกำจัดหนู

สารเคมีกำจัดหนู หากแบ่งตามระยะเวลาในการออกฤทธิ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์เร็ว (Acute rodenticides) และ สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์ช้า (Chronic rodenticides)

สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์เร็ว

เป็นสารพิษที่ออกฤทธิ์เฉียบพลันทันที เมื่อหนูได้รับสารนี้เข้าไปเพียงครั้งเดียว หรือในช่วงเวลาสั้น สารพิษจะออกฤทธิ์ที่ระบบส่วนกลาง ส่งผลต่อการทำงานของ ตับ ไต และหัวใจ หนูจะตายภายใน 2-24 ชั่วโมง ขึ้นกับปริมาณสารพิษที่ได้รับ สารเคมีที่อยู่ในประเภทนี้ เช่น สารซิงค์ฟอสไฟด์ (Zinc phosphide) ซึ่งสารนี้ถูกใช้เพื่อเป็นสารเคมีกำจัดหนูมาตั้งแต่ พ.ศ. 2473 มีลักษณะเป็นผงสีเทา ค้ำมัน ไม่ละลายน้ำ หากเก็บในสภาพแห้งจะอยู่ได้นาน แต่ถ้าถูกความชื้นสารนี้จะค่อย ๆ สลายตัวเล็กน้อยเกิดก๊าซฟอสฟีน ซึ่งเป็นพิษใช้กำจัดหนูโดยวิธีผสมในอาหาร ปัจจุบันจัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ซึ่งห้ามไม่ให้ผู้ใดเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง

สารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์ช้า

สารเคมีประเภทนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 First – generation anticoagulant เป็นสารพิษที่หนูจะต้องกินติดต่อกันหลายครั้งหรือช่วงระยะหนึ่ง ร่างกายสัตว์จะสะสมสารพิษจนมีปริมาณมากพอที่จะทำให้หนูตายเพราะเกิดการเลือดไม่แข็งตัว และตกเลือดที่อวัยวะภายใน เราจะพบเลือดออกตามช่องเปิดต่าง ๆ ของร่างกายหนู เช่น หนู หนูมูก ปาก เป็นต้น หนูจะตายภายใน 2 สัปดาห์ สารในกลุ่มนี้เช่น สารวอร์ฟาริน (Warfarin) เป็นสารเคมีกำจัดหนูชนิดแรกที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ทดแทนสารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์เร็วและใช้แก้ปัญหาการเจ็บชขาดต่อเหยื่อพิษ หนูที่ได้รับสารเคมีกลุ่มนี้จะไม่แสดงอาการป่วยกระทันหัน และความเป็นพิษที่เกิดขึ้นจะไม่เหมือนกันกับสารกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์เร็ว เพราะหนูต้องกินเหยื่อพิษกลุ่มนี้หลายวันเพื่อสะสมพิษให้ถึงปริมาณที่ทำให้หนูตาย ลักษณะของสารประเภทนี้ มีขายทั่วไปเป็นเกร็ดหรือเป็นผง สีฟ้า สีแดง หรือสีอื่นก็ได้

กลุ่มที่ 2 Second – generation anticoagulant เป็นสารเคมีกำจัดหนูประเภทออกฤทธิ์ช้าที่มีการพัฒนาและผลิตขึ้นมาใช้กับหนูที่ต่อต้านสารวอร์ฟาริน สารกลุ่มนี้มีความเป็นพิษสูงกว่าสารกำจัดหนูกลุ่มออกฤทธิ์ช้าในกลุ่มแรก และเป็นสารพิษที่หนูกินครั้งเดียวก็เพียงพอที่จะออกฤทธิ์ทำให้หนูตายได้ โดยหนูที่ได้รับสารกลุ่มนี้จะแสดงอาการป่วยและตายในระยะเวลาเดียวกับสารออกฤทธิ์ช้าในกลุ่มแรก ตัวอย่างของสารประเภทนี้ เช่น brodifacoum, bromadiolone, difenacoum, flocoumafen

ความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดหนู

ในการใช้สารเคมีกำจัดหนูทุกประเภทหากไม่ระมัดระวังอาจเกิดอันตรายได้ ก่อนใช้จึงควรอ่านวิธีการใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือน รวมถึงวิธีการแก้พิษเบื้องต้น บนฉลากให้เข้าใจดีเสียก่อน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดความปลอดภัย รวมถึงสามารถกำจัดหนูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการใช้สารเคมีกำจัดหนูอย่างถูกต้อง และเหมาะสม ควรทำตามข้อปฏิบัติในการเก็บรักษา และคำเตือน ดังนี้

การเก็บรักษา ควรเก็บในที่แห้งและเย็น อย่าให้ถูกแสงแดด และเก็บให้มิดชิดห่างจากเด็ก อาหาร และสัตว์เลี้ยง

คำเตือนในการใช้

- ห้ามรับประทาน
- วางเหยื่อในสถานที่ที่เด็ก และสัตว์เลี้ยงไม่สามารถเข้าไปได้
- อย่าวางเหยื่อในบริเวณที่เหยื่อจะมีโอกาสปนเปื้อนกับอาหารหรือพื้นผิวที่สัมผัสอาหาร
- ภายหลังการหยิบจับควรล้างมือทุกครั้ง
- ในกรณีที่วางสารเคมีกำจัดหนูในที่เปิดเผย ควรเก็บกวาดและงดใช้ในเวลากลางวัน
- ห้ามทิ้งสารเคมีกำจัดหนูหรือภาชนะบรรจุลงในแม่น้ำ คู คลอง แหล่งน้ำสาธารณะ

จะเห็นได้ว่าสารเคมีกำจัดหนูมีอันตรายแฝงอยู่ ดังนั้นทุกครั้งที่ใช้ต้องระมัดระวัง และปฏิบัติตามข้อบ่งชี้อย่างเคร่งครัด การกำจัดหนูก็เป็นเรื่องหมู หนู และไม่ถูกกำจัดแทนหนู

*****

Fact Sheet หมอดร.สัตวแพทย์อันตราย / ฉบับที่ 15 / วันที่ 20 มีนาคม 2552

